

De regeringscommissie

Als de Nederlandse industrie haar produkten net zo goed aan de man zou weten te brengen als de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid zijn economische adviezen, had het rapport *Plaats en toekomst van de Nederlandse industrie* waarschijnlijk niet eens geschreven hoeven te zijn. Het rapport heeft onmiddellijk na zijn verschijnen in de publieke opinie zeer veel weerklank gevonden. De analyse van de de-industrialisatie in Nederland en de noodzaak om zo spoedig mogelijk te komen tot een versterking van de economische structuur zijn in brede kring onderschreven. Politieke partijen hebben het rapport dankbaar aangegrepen om in hun verkiezingsprogramma's nog enig nieuw elan te laten doorklinken. Werkgevers en werknemers zijn eenstemmig tot het oordeel gekomen dat een soort van herindustrialisatie in Nederland van het hoogste nationale belang is, om op middellange termijn de werkgelegenheid, de betalingsbalans en de economische groei een noodzakelijke stimulans te kunnen geven.

Na deze golf van eensgezindheid over de noodzaak van een industrieel reveil, begint de aandacht zich nu echter vanzelfsprekend meer te richten op de vraag hoe het industriebeleid in Nederland dan van de grond zou moeten worden gebracht. Zoals ook de in dit nummer afgedrukte artikelen illustreren ziet het er niet naar uit dat de voorstellen van de Raad op dit punt op evenveel instemming kunnen rekenen. Met name zijn er grote verschillen van inzicht in de wijze waarop het sectorstructuurbeleid in Nederland zou moeten worden bewerkt en bemand.

De voorstellen van de WRR op dit punt zijn bekend. De Raad pleit de instelling van een regeringscommissie die op louter professionele leest is geschoeid. Daaronder ressorteren dan een nationale ontwikkelingsmaatschappij en sectorcommissies, die voor de uitvoering van het industriebeleid zorg dragen. Het welslagen van een industriepolitiek zal in hoge mate afhangen van het functioneren van deze organen.

Tegen de achtergrond van de ervaringen die tot nu toe met het sector(structuur)beleid zijn opgedaan, is de Raad gekomen tot ten minste vijf vereisten, waaraan de nieuw in te stellen bestuurlijke organisatie zou moeten voldoen. Zij moet: 1. geloofwaardig; 2. niet versnipperd; 3. onafhankelijk; 4. deskundig en 5. duidelijk en consequent in haar taakuitvoering zijn.

1. De eis van geloofwaardigheid impliceert in de visie van de Raad een algehele breuk met het tot nu toe gevoerde beleid. Het falen van de NEHEM, de ineffectiviteit van andere structuurorganisaties en de ervaringen met het steunverleningsbeleid van Economische Zaken maken het zeer begrijpelijk dat de WRR de oude opzet wil verlaten. Voortborduren op hetzelfde patroon zou het nieuwe industriebeleid al op voorhand ongeloofwaardig maken.

2. Op dit moment houden talrijke instanties zich naast elkaar bezig met het verrichten van (sector)structuuronderzoek. Niet alleen de NEHEM en EZ, maar ook het CPB, het CBS, allerlei bedrijfstakorganen en het particuliere bankwezen doen eigen onderzoekingen. Een betere coördinatie en bundeling van de verspreide kennis en expertise is geboden. De WRR hoopt onder auspiciën van de regeringscommissie die bundeling tot stand te brengen. Sector(structuur)beleid op basis van gebrekkige informatie is immers gedoemd te mislukken.

3. Aan de onafhankelijkheid van de regeringscommissie wordt door de WRR veel gewicht gehecht. In het verleden is de uitvoering van het sector(structuur)beleid sterk beïnvloed door belangengroepen. Bij de NEHEM is duidelijk gebleken dat het dragen van beslissingsbevoegdheid inzake de sectorale ontwikkeling onvereenigbaar is met de functie van belangenbehartiging. In de SER kon de commissie die advies moest uitbrengen over het sectorstructuurbeleid vorig jaar niet eens tot een eindrapport komen. De WRR heeft dan ook geconcludeerd dat de tripartite formule voor het voeren van sectorstructuurbeleid ongeschikt is.

Behalve tegen directe beïnvloeding door belangengroepen moet de regeringscommissie ook worden afgeschermd tegen rechtstreekse druk van politieke zijde bij de uitvoe-

ring van het sector(structuur)beleid. Dit laatste heeft met name een consequente uitvoering van het steunverleningsbeleid aan individuele bedrijven voortdurend gefrustreerd. Steeds weer waren er nieuwe noodgevallen waarvoor de gehanteerde richtlijnen moesten wijken. Het is geen wonder dat in het ad-hoc-beleid dat aldus tot stand kwam, voor rechtszekerheid en rechtsgelijkheid weinig plaats was ingeruimd. De WRR wil herhaling daarvan voorkomen door de regeringscommissie onder de verantwoordelijkheid van één enkele bewindsman vandaan te halen. Het structuurbeleid moet een permanente regeringsverantwoordelijkheid zijn. Wanneer eenmaal de grote lijnen van het beleid zijn aanvaard, moet voortdurend doorkruising daarvan door parlementaire bemoeienis met de uitvoering worden voorkomen.

4. Om een zo veelomvattende taak als het voeren van een industriebeleid van de grond te krijgen, zijn bij uitstek deskundigen nodig. Die deskundigheid is niet alleen noodzakelijk vanwege de complexiteit van de materie, maar vooral om de betrokkenen te kunnen overtuigen van de noodzaak van het voorgestelde beleid. Deskundigheid moet het belangrijkste legitimatiemiddel voor de regeringscommissie zijn.

5. Het ad-hoc-karakter dat het sectorbeleid tot nu toe heeft gekenmerkt, dient plaats te maken voor een duidelijke en consequente lijn, zodat werkgevers en werknemers in de sectoren te allen tijde weten waar zij aan toe zijn. Ook daarom is het wenselijk dat één instantie onder rechtstreekse verantwoordelijkheid van de regering het beleid bepaalt.

De organisatorische opzet die de WRR schetst voor het industriebeleid ziet er helder en consistent uit. Maar hoe zal hij in de praktijk functioneren, wanneer in de eerste plaats een beleidsprogramma moet worden opgesteld waarin duidelijk wordt gemaakt in welke richting de regeringscommissie versterking zoekt van de industriële structuur en het daarnaast gaat om uitwerking en vertaling van dit beleidsprogramma in maatregelen die aangrijpen op sectorniveau?

De eerste taak van de regeringscommissie is van puur strategische aard. Zoals de Raad van Bestuur voor één onderneming, zo moet de regeringscommissie voor de gehele Nederlandse industrie kansen zien, ontwikkelingen signaleren, markten ontdekken, kortom aangegeven hoe het aanwezige potentieel optimaal kan worden benut. Ik geloof niet dat deze pure ondernemersactiviteit aan belangenbehartigers of ambtelijk/bureaucratische instanties kan worden overgelaten. Een regeringscommissie die met haar onafhankelijkheid en deskundigheid slagvaardig kan optreden, lijkt me voor deze taak het aangewezen orgaan, ook al kan de bemanning en taakomschrijving van die commissie nog heel wat hoofdbrekers kosten.

Als echter het beleidsplan voor de versterking van de industriële structuur is getrokken, komt het op de vormgeving per sector aan. Het lijkt me onmogelijk hiervoor algemene regels op te stellen. In sommige sectoren kan mischien worden volstaan met bijscholingscursussen voor managers of employés, in andere zullen echter veel zwaardere vormen van interventie noodzakelijk zijn. Per sector zal het optimale instrumentarium moeten worden bepaald. Het zou zeer onverstandig zijn de betrokkenen daarbij niet in te schakelen. Hoe kan een regeringscommissie die haar interventies dicteert, effectief zijn? Niet alleen zou zo'n constructie historisch gezien niet in de Nederlandse verhoudingen passen (zie De Hen) maar zonder informatie en een zekere mate van medewerking van betrokkenen — slechts op basis van vrijwilligheid te verkrijgen — kan de commissie nooit vaste voet aan de grond krijgen. Afhankelijk van de situatie in de sector zullen besluitvormingsprocedures moeten worden ontworpen, waarin de betrokkenen hun stem kunnen doen gelden zonder dat zij beslissingen kunnen blokkeren. De regeringscommissie kan daarbij wel de eindverantwoordelijkheid dragen, maar niet de alleenheerschappij.

Vooreerst zal het echter gaan om de eerstgenoemde taak.

L. van der Geest